

บทบาทของแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นต่อการเรียนการสอนภาษาไทย

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยเป็นแบบเรียนที่บังคับใช้ในโรงเรียนทุกระดับในประเทศไทย เพราะภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติและเป็นภาษาที่ใช้ในราชการ ดังนั้นการรู้ภาษาไทยทั้งในด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน จึงเป็นพื้นฐานที่จะเรียนวิชาอื่น ๆ และระดับสูง ๆ ขึ้นไป รวมทั้งจะช่วยถ่ายทอดความรู้สึกรักชาติ และสื่อความหมายซึ่งกันและกัน กรมวิชาการได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนวิชาภาษาไทยข้อหนึ่งว่า "ให้ผู้เรียนภาษาไทยด้วยความสนุกสนาน สามารถฟัง พูด อ่านและเขียน จนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและเห็นประโยชน์ของการเรียนภาษา รักการอ่านและการศึกษาค้นคว้า"¹ สมพงษ์ พละสุรีย์ กล่าวถึงแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกของผู้เรียนว่า "แบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกมีความสำคัญมาก ถ้ามีลักษณะที่เรียกร้องความสนใจ ก็อยากจะเรียนต่อ ๆ ไปอีก แต่ถ้าไม่มีลักษณะเรียกร้องความสนใจ ก็จะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายที่จะเรียนต่อไป"² ก่อ สวัสดิ์หาดีชัย กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนเบื้องต้นที่ควรจะเป็นไปว่า "แบบเรียนของเด็กเล็กต้องเป็นภาษาง่าย ๆ ซึ่งเด็กใช้เป็นประจำ ถ้อยคำที่เลือกมาเขียน จะต้องเป็นคำที่เด็กใช้ในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด..... แบบเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นแบบเรียนที่เขียนยากที่สุดในแง่ของการใช้ภาษา"³

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 2 หน้า 3

² สมพงษ์ พละสุรีย์ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร สัมภาษณ์, วันที่ 11
กรกฎาคม 2525

³ ก่อ สวัสดิ์หาดีชัย, "หนังสือเรียนเด็ก" หน้า 34

วิวัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น

หนังสือแบบเรียนนั้นเกิดจากการมีระบบการเรียนการสอน เริ่มแรกของการเรียนการสอน ครูถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ครูมีความรู้ความสามารถอย่างไรก็นำความรู้ความสามารถนั้น ๆ มาสอน เมื่อสอนไปได้นาน ๆ และหลาย ๆ รุ่น ก็จะลำบากการสอนของคนได้แล้ว จะเขียนลงสมุด เพื่อใช้เป็นคู่มือการสอนของตน ต่อมาศิษย์และผู้สนใจได้ขอยืมไปคัดลอก เพื่อใช้เป็นแบบทบทวน หรือใช้เป็นแบบอย่างที่จะสอนทำให้บันทึกนั้นถูกเรียกว่า "สมุดแบบเรียน" แบบเรียนนั้นจะเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยโคสัณนิษฐานได้ยาก แต่ที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุไว้ คือสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง ที่ค้นพบหนังสือจินดา ส่วนในสมัยกรุงสุโขทัยนั้นยังหาหลักฐานไม่พบ ส่วนหลักศิลาจารึกนั้นจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีมากกว่า วิวัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น แบ่งได้เป็น 5 ยุค ดังนี้

1. ยุคกรุงศรีอยุธยา

หนังสือประวัติกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงแบบเรียนเล่มแรกไว้ว่า "... แบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกก็คือ จินดามณี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงได้อธิบายในบันทึกสมาคมวรรณคดี ปีที่ 1 เล่ม 5 พ.ศ. 2475 ว่า "จินดามณีเป็นตำราเรียนหนังสือแต่งให้พิศดารตั้งแต่หัดอ่าน เขียนจนถึงหัดแต่งโคลงฉันท์ กาพย์ กลอน บอกไว้ในตำรานั้นว่าพระโหราธิบดี ชาวเมืองโอษฐ์ (คือเมืองพิจิตร) เป็นผู้แต่งและมีหนังสืออีกเล่มหนึ่งคือ พระราชพงศาวดาร (ซึ่งทอสมุด) สมมุติชื่อเรียกว่า ฉบับหลวงประเสริฐนั้น ในบางแผนกข้างต้นว่า สมเด็จพระนารายณ์ดำรัสให้พระโหราธิบดีแต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2223 เป็นหลักสันนิษฐานว่า สมเด็จพระนารายณ์คงโปรดให้พระโหราธิบดีเขียนกันแต่งหนังสือ 2 เล่มนั้น ด้วยปรากฏในเรื่องพงศาวดารรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ว่า เมื่อพวกเขาหลวงเข้ามาสอนศาสนาคริสต์ในพระนครศรีอยุธยา นั้น มาตั้งโรงเรียนสอนหนังสือแก่เด็กไทยด้วย อาศัยเหตุผลเห็นว่าคงจะเป็นเพราะสมเด็จพระนารายณ์ ทรงพระดำริว่า ถ้าฝ่ายไทยเองไม่เอาเป็นธุระ จักตำรงการเล่าเรียนให้รุ่งเรือง

ก็จะเสียเปรียบฝรั่งเศส..."¹

ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์นั้น ชาวต่างประเทศได้สนใจที่จะตั้งโรงเรียนสอนหนังสือแก่เด็กไทยอย่างมาก นายขจร สุขพานิช ได้ศึกษาและค้นพบว่า

... ครั้นมาถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การศึกษาเจริญมากมีการเรียนการสอนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นอกจากภาษาบาลี สันสกฤตและเขมรแล้ว ยังมีภาษาฝรั่งเศส หม่า มอญและจีน ถึงขั้นมีโรงเรียนสอนหนังสือ แต่เป็นของพวกบาทหลวง ที่เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนา คือ โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนมหาพราหมณ์ วิทยาลัยคอนสแตนติน โรงเรียนสามเณรและวิทยาลัยแห่งซีวิต²

แต่ วุฒิชัย มูลศิลป์ ยังไม่ยอมรับว่าหนังสือจินตคามนี้แต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ด้วยเหตุผลที่ว่า

... ที่เป็นความเชื่อแต่เดิม โดยการสันนิษฐานของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ แต่ในภายหลัง นายขจร สุขพานิช ได้ไปพบหนังสือจินตคามนี้ฉบับหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า จินตคามนี้ฉบับพระเจ้าบรมโกศ ที่ Royal Asiatic Society ณ กรุงลอนดอนและได้นำมาตีพิมพ์จำหน่ายแล้ว จินตคามนี้ฉบับที่พบใหม่นี้ระบุปีที่แต่งไว้อย่างชัดเจน จุลศักราช 1094 (พ.ศ. 2275) ตรงกับสมัยพระเจ้าบรมโกศ³

¹ 1 กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ หน้า 20

² ขจร สุขพานิช, "เอกสารในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์" สังคมศาสตร์ ฉบับพิเศษ 3 (มิถุนายน 2509) : 113

³ วุฒิชัย มูลศิลป์, การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2516) หน้า 9

ถึงแม้ วุฒิชัย มูลศิลป์ ไม่เชื่อที่กรมพระยาคำรงราชานุภาพสันนิษฐานไว้ แต่คนทั่วไปยังปักใจว่า หนังสือจินตคามนี้แต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์และแต่งโดย พระโหราธิบดี ด้วยปรากฏข้อความที่ว่า "ขุนพรายณ์หนึ่งเลิศ เป็นโหรประเสริฐ ปัญญาชำนาญ ชาวโหรบุรี สวัสดิศศิบาล ข้าพระภูบาล เจ้ากรุงนคร"¹

ประเภทของหนังสือจินตคามนี้ นายที อยู่โพธิ์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร กล่าวว่า หนังสือจินตคามนี้ว่า โดยประเภทที่แตกต่างกันจริง ๆ เท่าที่พบในหอสมุดเวลานี้ดูเหมือนจะมี ลึก 4 ประเภท คือ

1. จินตคามนี้ ฉบับแปลก มีอยู่ 2 ฉบับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพประทาน 1 เล่ม (หมายเลข 1) กับสมบัติเดิมของ หอสมุด ฯ 1 เล่ม (หมายเลขที่ 1/ก) เป็นสมุดไทยคำเส้นรวงหิ้ง 2 เล่ม 2 ฉบับนี้ส่วนมากมีข้อความแปลกกับฉบับอื่น ๆ
2. จินตคามนี้ฉบับห้อง มีหลายเล่มสมุดไทย หอสมุด ฯ ชื่อไว้ข้าง มีผู้ให้ข้าง เข้าใจว่าบางเล่มตรงกับที่หอสมิทหน้าต้นฉบับไปพิมพ์จำหน่ายที่โรงพิมพ์ ศิริสัมพันธ์ บางกอแหลม จ.ศ. 1232 (พ.ศ. 2473) ก็มี
3. จินตคามนี้ ฉบับพระนิพนธ์กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
4. จินตคามนี้ ฉบับหมอบรัดเลรวบรวม พิมพ์จำหน่าย (มีทั้งประดม ก กาแจกถูก กับประดมมาลาและพานุกรมพิมพ์อยู่ในเล่มเดียวกัน) จินตคามนี้ ฉบับหมอบรัดเลรวบรวมนี้ ต่อมาโรงพิมพ์สุภาพผลเอามาพิมพ์จำหน่ายอีก เมื่อ ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448)²

¹ กรมศิลปากร, จินตคามนี้ เล่ม 1 - 2 กับบันทึกเรื่องจินตคามนี้และจินตคามนี้ฉบับพระเจ้าบรมโกศ พิมพ์ครั้งที่ 2 (ธนบุรี : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2512) หน้า 30

² กรมศิลปากร, จินตคามนี้ เล่ม 1 - 2 พร้อมด้วยคำเล่าเรื่องจินตคามนี้ต่อท้ายพิมพ์แจกในงานศพคุณหญิงพิรุณฯ พิทยาภรณ์ ณ วัดไตรมิตรรัตนาราม 15 เมษายน 2485 (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2485) หน้า 115 - 116

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ ยังให้มองลึกไปกว่านี้ โดยกล่าวว่าหนังสือจินตคามนี้มีถึง 5 เล่ม แต่เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อพุทธศักราช 2310 หนังสือในหอหลวงหรือหอศาสตราคมถูกเผาหมด พระราชกำหนดกฎหมายและกาพย์กลอนโคลงฉันท์วรรณคดีตลอดจนพระราชพงศาวดารถูกเผาพินาศไปด้วย ตำราเรียนภาษาไทย "จินตคาม" 5 เล่ม ของพระโหราธิบดีก็ถูกเผาไปด้วย" ที่อ้างว่าจินตคามมี 5 เล่ม โดยสันนิษฐานจาก กลมหลิ่ววิบูลย์คดี ของหลวงศรีปริษา (เซ่ง)

มีคำไทย ใส่ประกอบ สอคำรา มหาคัมภีร์ อลัทธิธาคู ราชฤกษ์ เบิกพยากรณ์ ก่อนเข้าหมก จกหาผล ชนหญิงชาย หมายถึงแบบ แอบอ้างอรอด จักเข้าสิ้น จินตคาม มีเสร็จสุด สมุกเล่มหนึ่ง ถึงเล่มสอง ต้องเล่มสาม ตามเล่มสี่ มีเล่มห้า¹

แต่ "จินตคาม" ที่รวบรวมได้ 1 เล่มสมุดไทยปัจจุบันดูกระท่อนกระถ่นขาดคบกพร่อง ลำดับความสำคัญของอักษร พยัญชนะ การแจกลูก หันอักษร ไม่อยู่ความลำดับความยากง่าย คงจะรวบรวมค้นฉบับหลายฉบับมาจารเข้ารวมกันเพื่อเป็นหลักฐานเท่านั้น"²

ในยุคกรุงศรีอยุธยา มีแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นจะมีเพียงเล่มเดียวคือหนังสือจินตคามซึ่งอาจจะมีหลายฉบับ นั้นอาจจะเป็นเพราะสมัยก่อน ๆ นั้นตำราต่าง ๆ นั้นเป็นลายมือที่เขียนลงในสมุดไทยเท่านั้น ไม่ได้พิมพ์เป็นรูปเล่มดังเช่นตอนหลัง เมื่อชำรุดหรือฉีกขาดไปนำมาปะติดปะต่อกัน ก็ทำให้กระท่อนกระถ่นไป บางคนอาจจะเขียนเพิ่มเติมลงไปอีกก็ได้

¹ นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, "จินตคาม" แบบเรียนภาษาไทยเล่มแรก (บทความทางวิชาการ สโมสรอาจารย์ มศว. พิษณุโลก) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2512) หน้า 81

² นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, ว่าด้วยแบบเรียนภาษาไทย (โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2524) หน้า 8

2. ยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ตามหนังสือประวัติกระทรวงศึกษาธิการกล่าวถึงตำราที่ใช้สอนกุลธูตาในยุคต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ว่า

มาติกาที่ 6 ของหนังสือโบราณศึกษา แบบเรียนที่ศึกษาในสมัยโบราณ (หมายถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น) มีรวม 5 เล่ม มีรายชื่อหนังสือที่เรียนตั้งแต่แรกมาเป็นลำดับ ดังนี้

1. ประถม ก กา
2. สุนันทกุมาร
3. ประถมมาลา
4. ประถมจินดา เล่ม 1
5. ประถมจินดา เล่ม 2¹

หนังสือประถม ก กา

หนังสือประถม ก กา นั้นยังไม่อาจกำหนดแน่นอนลงไปว่าผู้ใดแต่ง และแต่งเมื่อใด หนังสือประวัติกระทรวงศึกษาธิการกล่าวถึงหนังสือประถม ก กา ไว้ว่า

...แบบเรียนเล่มดึกมาคือประถม ก กา ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง และไม่ทราบว่าแต่งตั้งแต่เมื่อไร ปรากฏจากหนังสือเรื่อง โบราณศึกษาเกี่ยวกับหนังสือประถม ก กา "ด้วยเนื้อห้อยกระหัง-ความที่กล่าวนั้น ก็เป็นวิธีจินตคณิต กับการอ่าน นโม ก กา และอักษรนำ, กล้า, ควย, กับพยายามถึงหน้าที่เสมือนเรียนอักษรพหุอักษรต่าง ๆ แลไทยนับไทยหลง อันเป็นคลองจินตคณิต นั้น ข้าพข้าว่า ผู้กกลอนสอนคือชื่อมณีจินดา ก็คือความแปลไปในตำราชื่อจินตคณิตนั้นเอง แต่พระอาจารย์องค์นี้ก็เป็นปราชญ์พิเศษที่ทรงคุณการศึกษาทรงแต่งตำรานี้ขึ้นตัดทางให้เป็นแบบเรียนง่าย ๆ แลเป็นขั้นมูลศึกษาแท้ และเป็นตำราวัดแท้" หนังสือประถม ก กา แต่งเป็นคำกาพย์เริ่มแต่แม่ ก กา เป็นต้นไปจนถึงเกษเนื้อเรื่องว่าด้วยลักษณะวิธีการเล่าเรียนหนังสือกล่าวถึงกิจวัตรของศิษย์วัดและนักเรียนสมัยนั้น ตั้งแต่ตื่นนอกจนเข้านอนว่ามีอะไรบ้าง สิ่งใดพึงทำ สิ่งใดพึงเว้น เป็นคำสั่งสอนไปด้วย...

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ หน้า 23

พระวรวาทย์พิสิฐุให้คำสันนิษฐานว่าแบบเรียนประถม ก กา นั้นน่าจะแต่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายเพราะยุคนั้นคำประพันธ์ชนิดกาพย์เป็นที่นิยมแพร่หลาย "... แบบเรียนประถม ก กา เป็นแบบเรียนที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึง 5 เล่าเรียนกันก่อนมีแบบเรียนมูลบทบรรพกิจขึ้น เข้าใจว่าการเล่าเรียนเขียนอ่านด้วยแบบเรียนนี้น่าจะสืบเนื่องมาจากยุคสุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา¹

ส่วนสหัสส์ กาญจนหังคะ เข้าใจว่าเกิดขึ้นสมัยกรุงธนบุรี "แบบเรียนครึ่งพระเจ้าตาก คือแบบเรียนประถม ก กา กล่าวว่ามีอาจารย์คนหนึ่งมาจากเมืองนครเป็นผู้แต่ง จัดทบทเรียนไว้เป็นแม่ ๆ จบแม่หนึ่ง ๆ ก็ขึ้นสมุคใหม่เล่มหนึ่ง ความมุ่งหมายของผู้แต่งก็คือ ต้องการให้อ่านแม่ ก กา ให้ออก"²

พล กลับที้ อ้างคำบรรยายของศาสตราจารย์สมพงษ์ ทิริยะกิจ หัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร) ซึ่งได้บรรยายแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2516 ว่า

สมัยกรุงศรีอยุธยากองจะหาหนังสือจินตคามดีของพระโหราธิบดีแต่งไม่ได้ หรือไม่มีครูไปหาตำราและครูทางใต้มา จึงเกิดประถม ก กา ขึ้น ผู้แต่งประถม ก กา ก็คือกวีแห่งนครศรีธรรมราชและได้มาแพร่หลายในสมัยธนบุรี หลังจากพระเจ้าตากไปปราบก๊กพระยานครแล้วให้นำตำรับตำรา เป็นหนังสือทางพุทธศาสนาและภิกษุจากนครศรีธรรมราชเข้ามากรุงธนบุรีด้วย ภิกษุที่มีชื่อเสียงทางกวีนิพนธ์ที่ปรากฏในสมัยนั้นก็คือพระภิกษุอินผู้แต่งคำฉันท์กฤษณาสอนน้อง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าผู้แต่งประถม ก กา คือภิกษุอินชวณครศรีธรรมราช³

จากคำสันนิษฐานของบุคคลทั้งสามนี้ก็ยังไม่เชื่อได้ว่าหนังสือประถม ก กา จะแต่งโดยผู้ใด และแต่งในสมัยใด เพราะไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุเอาไว้ เชื่อได้แต่เพียงว่ามีใช้แล้วตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเท่านั้น

¹ พระวรวาทย์พิสิฐุ, วรรณคดีไทย (พระนคร : โรงพิมพ์มหาชาติไทย, 2520)

หน้า 120 - 121

² สหัสส์ กาญจนหังคะ, "อ่านหนังสือออก" วิทยากร 42 (มิถุนายน 2475) : 743

³ พล กลับที้, "ใครแต่งประถม ก กา" วัฒนธรรมไทย 3 (กรกฎาคม 2517) : 46 - 51

หนังสือประดุมมาลา

หนังสือประวัติกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงหนังสือประดุมมาลาไว้ว่า แบบเรียน
เล่มที่ 3 คือประดุมมาลา กล่าวกันว่าผู้แต่งคือพระเทพโมลี (นามเดิมว่าคั้ง หรือคั้ง)
แห่งวัดราชาธิราช เข้าใจว่าคงจะแต่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังปรากฏ
ในคำนำหนังสือประดุมมาลา ของกรมศิลปากร ซึ่งพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2485 ดังนี้

"พระเทพโมลี คงจะเป็นกวีที่มีภูมิชั้นสูงและแต่งบทกลอนได้ไพเราะเป็นเยี่ยม คงจะ
เห็นได้แม้จากหนังสือประดุมมาลาที่แต่งขึ้นนี้ ทั้ง ๆ ที่แต่งเป็นแบบเรียน ซึ่งนับว่าเป็นหนังสือ
ชนิดคำร่า ผู้แต่งคงหาโวหารและถ้อยคำอันจะพียงนำมาใช้อย่างจำกัด เช่นคำกลอน
ตอนแม่ ก กา ก็ต้องใช้คำแต่ในพวก ก ข ก กา หรือในแม่กน ก็ต้องหาคำมาใช้ได้
แต่ในแม่กน ก กา ก ข เป็นต้น แม้กระนั้นยังสามารถแต่งกลอนได้ไพเราะ ส่งความ
เด่นชัดดีตลอด นับว่าท่านเป็นกวีที่สำคัญผู้หนึ่ง"

อนึ่ง ปรากฏจากหนังสือโบราณศึกษาเกี่ยวกับหนังสือประดุมมาลาว่า "เป็นหนังสือที่โบราณ
นักปราชญ์ ชมเชยสรรเสริญยกย่องมาก แลได้เป็นหนังสือปรากฏคุณวิชาแก่กุลบุตรนาน
หลาย 10 ล้านคนแล้วด้วยเป็นโบราณคำร่าใช้อยู่ตลอดพระราชอาณาจักร"

หนังสือประดุมมาลาแต่งเป็นคำกาพย์ เริ่มแต่แม่ ก กา กน กง กก กค กข เกย กวิ
อธิบายวิธีอ่านและเรียนขอม คำอธิบายฐานของผู้แต่งและกล่าวถึงลักษณะแต่งโคลงในตอนท้าย
หนังสือโบราณศึกษาอีกตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า "...ในประดุมมาลาก็กล่าววิชาที่มีประเภท
สำหรับผู้เรียนตลอดเรื่องนี้ นับว่าเป็นองค์เรียนได้คนหนึ่งในหมู่นักปราชญ์ แต่เป็นเพียงคอน
อ่านเขียนแลแต่งต่าง ๆ ได้บ้าง จะเอาเป็นภูมิสูงเท่าจินตคามนี้ไม่ได้"...¹

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ หน้า 22 - 23

วิฑูร โสภวงศ์ กล่าวถึงความเป็มาของหนังสือมูลบทบรรพกิจว่า

... หนังสือมูลบทบรรพกิจอันเป็นแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นชุดแรก ที่เรียนเร็วขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน แบบเรียนชุดนี้ใช้ในโรงเรียนหลวงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้สถาปนาขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2414 อันเป็นการเริ่มจัดการของรัฐ เปลี่ยนการศึกษาจากโรงเรียนวัดมาเป็นโรงเรียนที่มีตารางกำหนดวิชาเรียนทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เลข และทฤษฎีธรรมเนียมราชการ อาจารย์ใหญ่คนแรกของโรงเรียนหลวงคือ หลวงสารประเสริฐ (น้อย อาจารย์ยางกูร) ท่านผู้นี้เป็นผู้เรียบเรียงตำราเรียนหนังสือไทยชุดมูลบทบรรพกิจ ซึ่งจัดว่าเป็นหนังสือใหม่ในระยะนั้น ที่ทำให้นักเรียนอ่านได้ผลดีกว่า...¹

พระยาอนุমানราชธน ได้กล่าวถึงหนังสือมูลบทบรรพกิจไว้ว่า

... "เมื่ออ่านและจำตัวสระและพยัญชนะได้แล้ว จำได้ว่าเรียนต่อจาก ปฐม ก กา เมื่อหัดอ่านไม่ได้ว่า ก ช้ ค์ เาะะ ง เช่น ก ช้ เล็ก อย่างโบราณ ก ช เล็กคือพยัญชนะที่ยกเว้น ตัวอักษรในวรรค ฎ ทั้งหมด เมื่ออ่านแจกลูกเป็นแม่ ก กา ก ช ค ง เป็นต้น ก็ไม่ได้อ่านอย่างโบราณว่า ก กา ก็ ก็ กู กู แก่ ไก่ ไก่ ไก่ ไก่ ก่า ก่า กี่ หรือกนกัน กาน กั้น กั้น กั้น กั้น กุน กุน เกน เอ้ แกน แอ้ โคน ไข่ กอน ฮอ กวน วอ เกือน เอื้อ เกิน... เมื่อข้าพเจ้าอ่านและท่องจำพยัญชนะและสระได้แล้ว การอ่านแจกลูก เช่น แม่ ก กา กน กง ก็อ่านได้เร็ว...²

¹ วิฑูร โสภวงศ์, แบบเรียนหนังสือไทยเบื้องต้นในรวมวิชาปีที่ผ่านมามาจารย์สาธิต
4 (เมษายน - มิถุนายน, 2515) : 9

² พระยาอนุমানราชธน, พื้นความหลัง เล่ม 1 (พระนคร : โรงพิมพ์วิฑูร, 2520)

เพราะมี ก กา กน กง เป็นแนวเทียบ (Analogy) เป็นทุนอยู่แล้ว ก็อ่านตัวอื่นได้
แม่นยำ

พระยาสุนทรพิพิธ (เชย) ได้เล่าถึงการเรียนด้วยแบบเรียนหลวงเมื่อครั้งยังเด็ก
ว่าหนังสือมูลบท เบื้องต้นท่านให้เขียนอักษรลงในกระดานที่ละวรรคทีละตอน ถ้าเขียน
ตัวเขียนก็ใช้กระดานชะนวน ถ้าเขียนตัวใหญ่ก็ใช้ไม้กระดานทาเขม่าดำกว้างประมาณ
กึ่งเศษ ยาว 2 ศอก แล้วให้อ่าน คั่งนี้จนครบตัวอักษร แล้วก็สอนวรรณยุกต์จนจำ
ให้เขียนได้หมดทุกตัว ค่อยไปจึงสอนแจกลูก ตามแม่ต่าง ๆ ตั้งแต่ ก กา ถึง เกย
พร้อมด้วยอักษรสูงต่ำโดยใช้หนังสือมูลบทเป็นตำรา แล้วค่อยด้วยจินตคณิตและหนังสือ
พระมาลัยเป็นที่สุก¹

เมื่อใช้แบบเรียนหลวงไปได้ไม่นานก็มีปัญหาตามมา ซึ่งหม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย คิสกุล
ได้เล่าเรื่องสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพเมื่อครั้งเสด็จไปบางปะอินว่า

... ท่านได้ทอดพระเนตรเห็นเด็กชวานามาเรียนหนังสือที่วัดด้วยหนังสือมูลบทบรรพกิจ
และอ่านไม่ได้ นอกจากท่องซีไปตามเรื่อง ก ก ก ก ก ก, ข ช ฌ ฯลฯ แต่ชี้ตัวก็ไม่ถูก
ครั้นถามพระผู้สอนท่านก็อธิบายว่า เด็กมีเวลาเรียนเพียงปีละสามเดือน ถึงหน้าท่านก็กลับ
ไปช่วยพ่อแม่ กลับมาเรียนใหม่ก็ลืมหมด คั่งคั้นกันใหม่ (สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ)
ทรงคิดแบบเรียนเร็วขึ้น²

¹ พระยาสุนทรพิพิธ (เชย), บันทึกความจำ (1) เรื่องการศึกษา (และกีฬา)
และการเริ่มงานหัวเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2514) หน้า 3 - 4

² กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติครู 16 มกราคม 2500 (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2500) หน้า 16

เป็นอันว่า แบบเรียนหลวงซึ่งใช้เมื่อ พ.ศ. 2418 ต้องเลิกใช้เมื่อปี พ.ศ. 2431 ด้วยเหตุผลที่ว่า "...ในปี พ.ศ. 2431 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหนังสือแบบเรียนใหม่ เหตุที่เปลี่ยนแปลงมาเป็นโรงเรียนที่มีตารางกำหนดวิชาเรียนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เลข - ขณธรรมนิยมราชการ อาจารย์ใหญ่คนแรกของโรงเรียนคือ หลวงประเสริฐ (น้อย อาจารย์ยางกูร) ท่านผู้นี้เป็นผู้เรียบเรียงหนังสือชุดมูลบทบรรพกิจ ซึ่งจัดทำเป็นหนังสือในระยษนั้นที่นักเรียนเขียนอ่านได้ดีกว่า ... ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดพิมพ์เป็นครั้งแรกจำนวน 2,000 ฉบับ ไว้เพื่อสำหรับภุสุมครศึกษาภาษาไทยเป็นเครื่องประเทืองปัญญาให้ความฉลาด รู้จักใช้อักษรแลไม้เอกโทให้ถูกต้อง ชำนาญช้คเงินเป็นคุณแก่ราชการสืบไป"¹

เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล ได้วิเคราะห์แบบเรียนหลวงในด้านเนื้อหาว่า "หนังสือชุดนี้ได้อิทธิพลจากจินตคณิต แต่ได้ขยายความและยกตัวอย่างให้มากขึ้น และมุ่งในด้านภาษาเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงคำประพันธ์"²

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ ก็มีความเห็นห้องกับ เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล คือได้กล่าวว่า "แบบเรียนชุดนี้แต่งตามแนวจินตคณิตแต่เพิ่มตัวอย่างให้มากขึ้น ใ้ล้คำับความรู้จากง่ายไปหายาก เป็นการปรับปรุงแบบเรียนได้ช้ช่นมาก"³

¹ วิพุธ โสภางค์, "แบบเรียนหนังสือไทยเบื้องต้นในรอบร้อยปีที่ผ่านมา"

ปาจารย์สาร 4 (เมษายน - มิถุนายน 2515) : 9 - 10

² เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล, วิวัฒนาการแบบเรียนภาษาไทย หน้า 21

³ นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, ว่าด้วยเรื่องแบบเรียนภาษาไทย โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เขตพิษณุโลก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิมลเนศ, 2524) หน้า 57

การใช้แบบเรียนหลวงนี้ สหสส์ กาญจนะหังคะ ได้กล่าวว่า "การสอนหนังสือทั้ง 6 เล่มนี้ ใช้วิธีท่อง คือตัวต่อตัว ไม่มีชั้น โกรเข้าเมื่อไรก็เรียนปนกันได้ ข้อสำคัญอยู่ที่หนังสือ เวลาสอบไล่ใช้วิธีไล่ความจำ"¹

ในท่านผู้ที่เคยใช้แบบเรียนชุดนี้ เช่น พระยาอนุমানราชชนกกล่าวว่า

... เมื่ออ่านและจำตัวสระและพยัญชนะได้แล้ว จำได้ว่าเรียนต่อจากปฐม ก กา เมื่อหัดอ่าน ก ข ก็อ่านอย่างปัจจุบัน ไม่ได้อ่าน ก ชี ค ค์ เฆาะ ง เช่น ก ชี เล็ก อย่างโบราณ ก ชี เล็กคือพยัญชนะที่ยกเว้นตัวอักษรในวรรค ฎ หังหมค อ่านแจกลูกเป็นแม่ ก กา กม เป็นต้น

ก็เพราะชุดแบบเรียนหลวงแก่กระบวนอักษรวิธี นักเรียนต้องเรียนตั้ง 3 ปี จึงจะจบทั้ง 6 เรื่อง ครั้นเมื่อโรงเรียนหลวงจะสอนวิชาอื่นเพิ่มขึ้นอีกและยังต้องการให้นักเรียนเรียนกระบวนอักษรวิธี ภายในปีเดียวกันหรือครึ่งปีเป็นอย่างช้า"²

แบบเรียนเร็ว

วินัย ทูลธรรม ได้กล่าวถึงแบบเรียนเร็วว่า "... แบบเรียนชุดนี้น่าจะปรับปรุง จากมูลบทบรรพกิจและประถม ก กา แจกลูก ประถม ก กา หัดอ่านนั่นเอง แต่ทันสมัยยิ่งขึ้น ผู้ทรงนิพนธ์ได้เรียบเรียง โดยอาศัยหลักการสอน หลักภาษาและพร้อมด้วยจิตวิทยาด้วย"³

วิพุธ โสภางค์ ได้สรุปลักษณะและการใช้แบบเรียนเร็วไว้ว่า

... เนื้อหาของแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 แบ่งเป็น 2 ตอน คือตอนต้นและตอนปลาย ตอนต้นเริ่ม พยัญชนะ เรียงพยัญชนะสลับกัน สึกให้ทานพยัญชนะ จากนั้นเริ่มมาตรา ก กา ให้พยัญชนะสระ 8 ตัวแรก เริ่มผสมคำ หนึ่งพยางค์ สองพยางค์ สามพยางค์ ไปตามลำดับ และค่อย ๆ เพิ่มสระ ขึ้นตามลำดับ เมื่อได้คำมากก็ยกเรื่องง่าย ๆ ... เนื้อหาของแบบเรียนเร็วเล่มปลายอธิบาย

¹ สหสส์ กาญจนะหังคะ, "อ่านหนังสือออก" หน้า 742

² กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติครู หน้า 16

³ วินัย ทูลธรรม, "เรื่องของภาษาไทย" ศึกษากร 6 (พฤศจิกายน 2501) : 11

เรื่องสะกดมาตราต่าง ๆ เริ่มต้นจากก...¹

นายสหัสส กาญจนะหังคะ ได้กล่าวถึงหนังสือประดุมมาลาว่า "ยังมีตำราเรียน แม่ ก กา อีกเล่มหนึ่งชื่อว่า "ประดุมมาลา" พระองค์หนึ่งอยู่คัดเลือกแต่งตามสำนวนคนรู้ภาษาบาลี เป็นหนังสือว่าด้วยตัวสะกดการันต์แต่มีวิธีสอนยุ่งยากซับซ้อน เค็ดจึงไม่ชอบ"²

เบญจวรรณ สุนทรากุล ได้วิเคราะห์หนังสือประดุมมาลาว่า "หนังสือประดุมมาลา กล่าวถึงกฎเกณฑ์ของภาษาบาลี คือคืออักษรที่ใช้ในภาษาบาลีพร้อมทั้งฐานกรณ์ของตัวอักษรเหล่านั้น หลักการแปลภาษาบาลี (หรือที่เรียกหนังสือว่าการเรียนพระคัมภีร์) เป็นภาษาไทย มีวิธีการต่อ โคลงและอักษรเลขอยู่ด้วย"³

ในช่วงต้นของกรุงรัตนโกสินทร์นั้นแบบเรียนที่ใช้กันในระดับเบื้องต้นก็มีเพียงประดุมมาลา ก กา และประดุมมาลาเท่านั้น ส่วนสุมินทุมารนั้นเป็นหนังสืออ่านประกอบ

3. ยุคเริ่มจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์

ช่วงเวลาจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ หมายถึงยุคที่เริ่มตั้งโรงเรียนหลวง (โรงเรียน คำหนักสวนกุหลาบ) และเป็นยุคที่มีการปฏิรูประบบการศึกษาครั้งแรกช่วงเวลานี้จะมีหนังสือแบบเรียนภาษาไทยที่สำคัญ 2 ชุด คือมูลบทบรรพกิจและแบบเรียนเร็ว

หนังสือชุดมูลบทบรรพกิจ

ประวัติความเป็นมาของหนังสือมูลบทบรรพกิจนั้น นายสหัสส กาญจนะหังคะ ได้เล่าว่า มาในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงปรารถนถึงการศึกษากุลบุตรว่าหาเพียงพองไม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แต่งตำราเบื้องต้นใหม่ ส่วนใครต้องการเรียนสูงขึ้นไป ก็ให้ท่องหรืออ่านพระมาลัย ซึ่งถือกันว่าเป็นตำราสอนจรรยาผู้ใหญ่ถือกันจนเป็น

¹ วิพุธ โสภวงศ์, "แบบเรียนหนังสือไทยเบื้องต้นในร้อยปีที่ผ่านมา" หน้า 15

² สหัสส กาญจนะหังคะ, "อ่านหนังสือออก" หน้า 743

³ เบญจวรรณ สุนทรากุล, วิวัฒนาการแบบเรียนไทย หน้า 18 - 19

ประเพณีว่าทุกคนควรอ่านพระมาลัยจะได้รู้บาปบุญคุณโทษ¹

พระยาอนุমানราชชนได้เล่าถึงการเรียนด้วยแบบเรียนเร็วว่า

แบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ซึ่งข้าพเจ้ายังจำได้จนบัดนี้อย่างกระต่อนกระแต่น มีอยู่หลายบทที่ข้าพเจ้าชอบใจ เช่น หนูหล่อห่อเขาพาไปคูหมี เรื่องคาหวังหลังโกง เรื่องคานาคาอินกะคาอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องสอนจริยธรรมแก่เด็กผู้ชายไปในตัว โดยไม่รู้สึกลัว ... ข้าพเจ้าเห็นว่าแบบเรียนเร็วเป็นแบบเรียนเหมาะกับสมัยนั้นทีเดียว...²

ในยุคเริ่มจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์นี้มีแบบเรียนที่สำคัญเพียง 2 ชุด ที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็มีแบบเรียนชุดอื่น ๆ อยู่อีก เช่น แบบเรียนมูลศึกษาหรือแบบเรียนเร็วย่อ ของ ศัลย ย์ ยอนสัน ซึ่งปรับปรุงจากแบบเรียนเร็วของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และแบบเรียนที่เรียนแบบจากแบบเรียนเร็วแต่ได้คัดแปลงเนื้อหาคือหลายเล่ม เช่น แบบเรียนของบุญ อ่องละออ แบบเรียนไวของนายย้วน ทันนิเทศ แบบเรียนง่ายของหลวงสันต์คหิทยาสาส์นและแบบสอนอ่านชั้นแรกของพระนิพนธ์นิสาส์น ซึ่งใช้คู่กับแบบเรียนเร็ว ฯลฯ เป็นต้น

4. ยุคหลังการเปลี่ยนการปกครอง

ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาได้เริ่มหันพระชาติไปโดย แบบเรียนต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นมากมาย บางเล่มก็เป็นที่นิยมใช้เป็นเวลานาน บางเล่มก็ใช้กันเพียงปีสองปีหรือใช้เฉพาะถิ่นก็มี แบบเรียนที่รู้จักกันแพร่หลายมี แบบเรียนใหม่ ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี แบบเรียนเร็วใหม่ ของหลวงครูฉีกิจวิฑูร และนายฉันท ขำวิไล แบบเรียนเร็วใหม่ และแบบหัดอ่านหนังสือไทยของพระวิภาชน์ วิทยาลัย (สังข์ ทุกะเวส)

แบบเรียนใหม่ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เรียบเรียงขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบเรียนเร็ว เพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้เร็วกว่าแบบเรียนเร็ว ก่อนจะประกาศใช้ให้ทดลองที่โรงเรียนจุลนาถก่อน

¹ สหสส์ กาญจนหังคะ, "อ่านหนังสือออก" หน้า 743

² พระยาอนุমানราชชน พื้นความหลัง หน้า 262

เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล วิเคราะห์แบบเรียนใหม่และสรุปไว้ว่า "แบบเรียนใหม่นี้ เรียนลัดเร็วกว่าแบบเรียนเร็ว คือแทบจะแยกเป็นมาตรา 8 แม่ ก กา ถึงแม่เกย ก็แยกเพียง 3 มาตรา คือ

1. มาตราแม่ ก กา
2. มาตรา ตัวสะกด
3. มาตรา ตัวสะกดคำตาย

การแบ่งพยัญชนะก็แตกต่างเล่มอื่น คือแบ่งตามรูปอักษร การประสมสระก็รูปสระง่าย ๆ ก่อน"¹

แบบเรียนเร็วใหม่

เป็นแบบเรียนที่หลวงครูฉวีพรและนายฉันทน์ ขำวิไล ร่วมกันเรียบเรียงขึ้นและได้นำมาใช้แทนแบบเรียนเร็ว ของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 จนถึงปี พ.ศ. 2496

ในด้านลักษณะที่คีของแบบเรียนนี้ อรุณ หัสนสุวรรณ ได้บอกว่า "...ในเวลาปี พ.ศ. 2480 ข้าพเจ้าเห็นมีแบบเรียนเร็วใหม่ของกรมวิชาการสั่งพิมพ์ขึ้น เห็นว่าเหมาะสมมาก เพราะทำให้เด็กใช้ประสาหู ตา มือ ปาก ไปด้วยพร้อม ๆ กัน..."²

ในระยะหลังนี้ความนิยม แบบเรียนในแนวใหม่ที่ไม่นิยมการสอนแบบแจกลูกแจกคำทุกตัว แบบเรียนเร็วใหม่ถูกวิจารณ์ว่า ฝัาสมัยไม่ทันต่อเหตุการณ์ เช่นวินัย หูลธรรม กล่าวว่า "...เนื้อหาที่ท่องเรียนมีมากขึ้น ยากขึ้น และแบบเรียนที่สร้างขึ้นใหม่นี้เองที่ต้องเรียนด้วยน้ำตานักศึกษาปัจจุบันรวมกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักหน่วง เพราะบรรจุคำที่ไม่มี ความหมาย กฎเกณฑ์ที่ไม่จำเป็นเข้าไว้มากมายเกินสมควร เด็ก ยากยิ่งกว่ามูลบทบรรพกิจอย่างมากมาย เป็นการถอยหลังเข้าคลองย้อนเข้าไปในอดีตของอดีต"³

¹ เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล, วิวัฒนาการแบบเรียนไทย หน้า 73

² อรุณ หัสนสุวรรณ, "สอนอ่านเบื้องต้น" วิทยากร 37 (มิถุนายน 2480) : 1107

³ วินัย หูลธรรม, "เรื่องของภาษาไทย" หน้า 12

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ชี้ให้เห็นตัวอย่างจุดอ่อนของแบบเรียนชุดนี้ว่า "น่าจะเป็นหนังสือหน้าที่พลเมืองมากกว่า เพราะมุ่งให้เห็นว่าเด็กดี คนดีมีลักษณะเช่นไร และบุคคลในเรื่องนี้จะเป็นผู้ดีมากเกินไป เช่น นายเสนอ เสียงเสนาะ แ่่งควัแบบฝรั่งใส่หมวกเรียบร้อยแค่ผ้าพัน"¹

แบบอ่านภาษาไทยเบื้องต้น

แบบเรียนชุดอ่านภาษาไทยเบื้องต้นนี้ พระวิภาชน์ วิทยาลัย (สังข์ หุกกะเวส) เป็นผู้เรียบเรียง พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2465 ได้นำมาใช้กันจริง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา จนถึง ปี พ.ศ. 2520 แบบเรียนชุดนี้เริ่มเป็นที่รู้จักเมื่อ อำมาตย์ตรี พระศรีธรรมราช ได้ประกาศให้ใช้เป็นแบบเรียนชั้นเตรียมและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในมณฑลนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. 2475 ใน พ.ศ. 2494 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้เป็นแบบเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ทั่วประเทศ ใช้ต่อมาประมาณ 3 ปี กรมวิชาการได้เน้นหนักในการสอนแผนใหม่แบบสอนเป็นคำเป็นประโยค ที่เรียกว่าแบบเรียนแบบเบสิก ทำให้แบบอ่านภาษาไทยถูกลดลงไป เป็นเพียงแบบเรียนที่ให้เลือกลูกกับแบบเรียนชุดบันไดก้าวหน้า แต่ก็นำมาใช้อีกครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา จนถึงปี พ.ศ. 2520 ซึ่งได้ประกาศใช้หลักสูตรปัจจุบัน (พ.ศ. 2521) จึงยกเลิกโดยปริยาย

แบบเรียนประเภทเบสิก ในช่วงเวลานี้มีใช้กันหลายเล่ม คือแบบสอนอ่านมาตรฐานของ นายยง อิงคเวทย์ แบบเรียนชุดบันไดก้าวหน้าของ นายกี กิระวิทย์โยลาร แบบสอนอ่านชุดสุคคาภาวี ของนายอภัย จันทวิมล แบบสอนอ่านภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของนายสมาน แสงมะลิ แบบเรียนชุดเสริมประสบการณ์ภาษาไทยของ นายก่อ สวัสดิทาณิษฐ์ แบบเรียนชุดต่าง ๆ เหล่านี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้เป็นแบบเรียนชุดเลือกใช้เท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, "วิเคราะห์แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2" วารสารคุรุศาสตร์

5. ยุคปัจจุบัน

ก่อนที่ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 กระทรวงศึกษาธิการ ก็เริ่มมองเห็นความสำคัญของท้องถิ่น เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2504 ได้มอบหมายให้ภาคการศึกษา ทำประมวลการสอนใช้ภายในภาคของตน และต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ก็ให้ทำแบบเรียนสำหรับ ท้องถิ่นดังนี้

1. หนังสืออ่านเบื้องต้นสำหรับภาคเหนือ คือ บัวคำ ลูกนก และเบ็ดน้อย
2. หนังสือฝึกอ่านเบื้องต้นสำหรับภาคใต้ คือ โรงเรียนของฉัน กากับลูกไก่ ลูกโค และโมโหหิว
3. หนังสือฝึกอ่านเบื้องต้นสำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ไครช่วยมาลา
4. หนังสือสอนอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่พูดภาษามลายู คือ อาลี - วนา ตอน 1 และตอน 2
5. หนังสือสอนอ่านสำหรับชาวเขา คือ "ยะลู" สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง "อะเล" สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่าลีซอ "อาและ" สำหรับชาวเขาเผ่าอีเก้อ "อินตะ" สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่าฉิ่น และ "อินตา" สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่าขมุ
6. หนังสือสอนอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่พูดภาษาเขมร คือ ปองวัยเด็ก กิ่งแก้ว และกระต่ายเจ้าปัญญา
7. หนังสือสอนอ่านเบื้องต้นสำหรับภาคการศึกษา 2 คือ บุงงาและอาลี-ปียา

แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นชุดล่าสุด ก็คือหนังสือเรียนภาษาไทยที่กรมวิชาการ แต่งตั้งให้คณะกรรมการชุดหนึ่งเรียบเรียง เรียกว่าคณะกรรมการร่างโครงการสอนคู่มือครูและจัดทำวัสดุแบบเรียนชั้นประถมศึกษา แบบเรียนชุดนี้ทำเป็นหนังสือชุดใช้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในการจัดทำได้กำหนดค่าพื้นฐานไว้ก่อน เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใช้ค่า 450 คำ ประถมปีที่ 2 ใช้ค่า 600 คำ ซึ่งคณะกรรมการมอบให้นางรัชณี ศรีไพรวรรณ เป็นผู้เรียบเรียงเรื่องราว นายเตรียมชา ชุ่มพร เขียนภาพประกอบแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และช่างศิลป์ประจำศูนย์พัฒนาหนังสือเขียนภาพประกอบแบบเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6

บทความที่วิเคราะห์วิจารณ์แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น

บทความที่เก่าแก่ที่สุดคงจะเป็นบทความที่ พระศกุงวิทยาเสริม¹ (กำจ็ค หลางกูร) เขียนเกี่ยวกับวิธีสอน ศิพม์หลงวารสารวิทยากรย์ เล่มที่ 11 ตอนที่ 21 หน้า 738 และเล่มที่ 11 ตอนที่ 7 ได้กล่าวถึงการสอนภาษาไทยให้เด็กชอบ ต้องสอนพยัญชนะและสระคละกันไป เพราะทำให้เด็กอ่านคำได้ทีเดียว โดยให้เริ่มเรียนพยัญชนะไม่หลายตัวผสมคำกันเลย และก่อนสอนให้เด็กสนทนาคำและประโยคที่จะใช้สอน ทั้งให้ภาพและของจริงประกอบด้วย

ในปี พ.ศ. 2480 อรุณ ทัศนสุวรรณ ได้เขียนบทความหัวข้อวิธีสอนอ่านเบื้องต้นที่พิมพ์ในวารสารวิทยากรย์ เล่มที่ 37 ตอนที่ 6 ประจำเดือน มิถุนายน 2480 กล่าวถึงแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นว่า "หนังสืออ่านอันเหมาะในเวลานี้ข้าพเจ้าเห็นว่าแบบเรียนเร็วใหม่ของกองวิชาการซึ่งพิมพ์ขึ้นเห็นว่าเหมาะ ที่จะใช้มากเพราะทำให้เด็กใช้ประสาท หู ตา มือ ปาก ไปพร้อม ๆ กัน ต่อไปควรใช้แบบเรียนนี้ หรือมิฉะนั้นก็ของพระคุณเจ้าธรรมศักดิ์มนตรี ซึ่งมองให้กองวิชาการ..."²

ในปี พ.ศ. 2485 สหัสส์ กาญจนหังคะ³ ได้เขียนบทความหัวข้อ อ่านหนังสือออกศิพม์พ ในวารสารวิทยากรย์ เล่มที่ 42 ตอนที่ 6 ประจำเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2485 และเล่มที่ 37 ตอนที่ 7 ประจำเดือน กรกฎาคม 2485 ได้กล่าวถึงแบบเรียนไวหลายประเด็น เช่น ด้านการแข่งขันการทำแบบเรียนว่า ".....จับความจริงได้ข้อหนึ่งว่า ในปัจจุบันนี้ (2485) อะไรไม่สำคัญเท่าเวลาซึ่งเด็กอ่านหนังสือได้เร็วเท่าไรยิ่งดีที่สุด ทุกท่านที่แต่งแบบเรียนไว แบบเรียนเร็ว แบบเรียนเร็วใหม่ ชื่อเรียกก็บอกอยู่แล้วว่า ต้องการ "ไว" "เร็ว" "คว่น"....." ได้กล่าวถึงประวัติของแบบเรียนตั้งแต่หนังสือจินตนิมิตจนถึง แบบเรียนเร็ว แบบเรียนไว แบบเรียนง่าย ได้วิจารณ์ถึงความบกพร่องของการใช้คำในหนังสือแบบเรียนที่ควรคิดคำอยู่ในวงจำกัดความรู้และสูตรที่ผู้แต่งคิดไว้ บางทีก็

¹ พระศกุงวิทยาเสริม, แบบหัดอ่าน ก ข ก กา พิมพ์ครั้งที่ 3 (พระนคร : บำรุงบุกุลกิจ, 2462) หน้าคำนำ

² อรุณ ทัศนสุวรรณ, "วิธีสอนอ่านเบื้องต้น" หน้า 1107

³ สหัสส์ กาญจนหังคะ, "อ่านหนังสือออก" หน้า 737 - 758, 877 - 893

ผลเอภาษาอื่นมาใส่ไว้ในแบบเรียน เช่น แบบเรียน ก ข ก กา ของพระศกุงวิทยาเสริม นำเอา
ภาษาอื่นมาให้เด็กเรียน เช่น หน้า 888 - 889 "...คาโป๊ะเจ็ยะแจไปซื้อถั่วดำ ถั่วพู มะเขือ
เต้าหู้จะมากั้วกะทิ คาโป๊ะ คามัวไม่รู้ว่ามีมีามาเกะกะ มีาเตะเพ็ยะเข้าที่ขาแก แกเซไปปะทะเสา
โพฟ้า ได้แต่ว่า ไล้ย่า ไล้ย่า อ้วชี่ซ่า เก้าเป้ให้ ๆ ฯลฯ คาอ้าเกาะเต่าจะให้คาโป๊ะน้องจี่ คาโป้วว่า
ไม่ได้ มาเตะอ้วซาไปโคโค อ้วจะเอาซาจี่

ในปี พ.ศ. 2498 มีผู้ใช้นามแฝง "ผู้ปกครอง" เขียนจดหมายถามบรรณาธิการหนังสือ
พิมพ์เสด็จธรรม¹ พาคหิงถึงกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ตีพิมพ์ในคอลัมภ์สุดแท้แต่จะโปรค
หนังสือพิมพ์เสด็จธรรม ประจำวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2499 สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการ
จะให้ใช้แบบเบสิคซุกันไคก้าวหน้า หรือแบบผสมสระพยัญชนะซุกแบบหัดอ่านภาษาไทยเบื้องต้น เพราะ
ช่วงเวลานักกำลังเป็นที่กริกโครมกันมาก เพราะนักการเมืองและบุคคลต่าง ๆ วิพากษ์วิจารณ์มาก

ในปี พ.ศ. 2500 เสนาะจิตร สุวรรณโพธิศรี² เขียน "การเขียนหนังสือสำหรับเด็กในประ
เทศฟิลิปปินส์" ตีพิมพ์ในวารสารศูนย์ศึกษา ประจำเดือน มิถุนายน 2500 ได้แนะนำการจัดทำแบบ
เรียนสำหรับเด็ก โดยกล่าวถึง 1. ศึกษาสภาพก่อนลงมือทำ โดยศึกษาจากทุกด้าน ศึกษาหนังสือมาตร-
ฐานทั่วไปเกี่ยวกับ รูปเล่ม เนื้อเรื่อง จุกประสงค์ 2. ขั้นตอนการดำเนินการจัดเนื้อเรื่องโดย
พิจารณาความสนใจของผู้เรียน โดยรวบรวมเรื่องหรือบทความจากแหล่งต่าง ๆ แล้วให้นำมาแยก
เรื่อง รวบรวมไว้เป็นพวก ๆ ตามคุณค่าและความเหมาะสมของแต่ละเรื่อง 3. จัดทำรูปเล่ม
เข้าปก เขียนภาพประกอบ เย็บเล่มตามกำหนดขนาดปกและตัวพิมพ์ซึ่งตกลงกันไว้

ในปี พ.ศ. 2501 วินัย หูลธรรม³ บรรณาธิการวารสารศึกษากร ได้เขียนบทความ
ในคอลัมภ์ เรื่องของภาษาไทย วารสารศึกษากร ฉบับเดือน พฤศจิกายน 2501 ได้กล่าวถึงแบบ
เรียนภาษาไทยเบื้องต้น 3 เล่มว่า

¹ _____ "สุดแท้แต่จะโปรค" เสด็จธรรม (30 มกราคม 2499)

² เสนาะจิตร สุวรรณโพธิศรี, "การเขียนแบบเรียนสำหรับเด็กในประเทศฟิลิปปินส์"
ศูนย์ศึกษา 6 (มิถุนายน 2500) : 13 - 21, 7 (กรกฎาคม 2500) 39 - 48

³ วินัย หูลธรรม, "เรื่องของภาษาไทย" หน้า 11 - 12

....แบบเรียนภาษาไทยชุดหนึ่ง เรียบเรียงโดยสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพนับว่าเป็นแบบเรียนชุดใหม่ที่สุดและดีที่สุดในยุคหนึ่ง แบบเรียนชุดนี้น่าจะปรับปรุงจากมูลบทบรรพกิจ และประดม ก กา แจกลูก ประดม ก กา หักอ่านนั่นเอง แต่ทันสมัยยิ่งขึ้น ผู้ทรงนิพนธ์ได้เรียบเรียงโดยอาศัยหลักการสอน หลักภาษา และพร้อมด้วยจิตวิทยาด้วย....

....ต่อมาให้มีอาจารย์ (หลวงครูดกกิจวิฑูร) สร้างแบบเรียนใหม่ คือ เนื้อหาที่ต้องเรียนมากขึ้น ยากขึ้น และแบบเรียนที่สร้างขึ้นใหม่เอง ที่ต้องเรียนด้วยอย่างที่นักการศึกษาปัจจุบันรุมกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักหน่วง ซึ่งผมเห็นด้วย เพราะคำที่ไม่มี ความหมาย กฎเกณฑ์ที่ไม่จำเป็นเข้าไว้มากมายเกินสมควร เด็ก ยากยิ่งกว่ามูลบทบรรพกิจอย่างมากมาย กฎเกณฑ์เป็นการด้อยหลังเข้าคลอง ลึกซึ้งเข้าไปในอคติของเด็ก....

....หนังสืออ่านมาตรฐาน โดยกองโรงเรียนประชาบาล ทดลองใช้ในโรงเรียนบางแห่งอยู่ ชั่วระยะหนึ่ง ผมเสียใจที่จะกล่าวว่า หนังสือสอนอ่านมาตรฐานนี้ มิได้สร้างขึ้นจากหลักภาษาไทย เป็นการเรียนแบบหนังสือสอนอ่านจีนกลาง ซึ่งเรียกว่า ก๊กก๊อ และสอนเป็นคำ ๆ .....อนึ่ง ผู้สร้างหนังสือสอนอ่านมาตรฐาน เป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาจีน เนื้อหาหนังสือแบบมาตรฐานนี้ ลอกเอามาจากหนังสือแบบเรียนภาษาจีนเบื้องต้นทั้งหมด ได้มีการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำบ้างเล็กน้อย เท่านั้น.....¹

ในปี พ.ศ. 2504 นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์² ได้เขียนบทความเรื่อง "หนังสือเรียนของเด็ก" ตีพิมพ์ในวารสาร ศูนย์ศึกษาประจำเดือน มีนาคม 2507 กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนที่คว่า "แบบเรียนที่ดีจะต้องให้ข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียงหรือชักจูงให้เด็กมีความคิดไขว่เขวไปจากความจริง"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ วินัย ทูลธรรม, "เรื่องของภาษาไทย" หน้า 11 - 13

² ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, "หนังสือเรียนของเด็ก" หน้า 34

ในปี พ.ศ. 2506 นิตยา ฤทธิ์โยธี¹ ได้รับความปัญหาจากการอบรมครูใหญ่ชั้นม.ท.ที่ 1 ณ ศ.อ. (ศูนย์อบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี) ระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม 2506 ถึง 24 สิงหาคม 2506 มาสรุปเขียนบทความเรื่องปัญหาในการสอนภาษาไทย ตีพิมพ์ลงในวารสาร ประชาศึกษา ประจำเดือนกันยายน 2506 กล่าวถึงปัญหาสำคัญยิ่งข้อหนึ่งคือ "ครูทำการสอนหนังสือ ไม่ครบตามหนังสือที่กระทรวงบังคับไว้ เพราะในชั้น ป. 1 มีหนังสือหลายเล่มมากเกินไป ตามหลักสูตรกว่าจะสอนให้อ่านออกเขียนได้เสียเวลามาก สอนไม่หมดทุกเล่ม"

ในปี พ.ศ. 2508 กัมพูชนาฏ เปรมกมล² เขียนบทความแนะนำการสอนภาษาไทย "อ่านไทยชั้นประถม นิทานร้อยบรรทัด" ตีพิมพ์ลงในวารสาร วิทยสาร ฉบับวันที่ 8 เมษายน 2508 ได้แนะนำนิทานร้อยบรรทัดว่า ".....เป็นนิทานสั้น ๆ แต่ละบทที่จะเรียบเรียงเป็นร้อยแก้ว เรียบเรียงเป็นร้อยกรอง คือเป็นกลอน ด้วยมุ่งหมายให้เด็กชินปากกับภาษาไทยที่เป็นพื้นฐาน และเพื่อถึงความสนใจให้มีความคิดคาคิดใจในภาษาไทย"

ในปี พ.ศ. 2508 เหมือนกัน ยง อิงคเวทย์ ได้เขียนบทความเรื่อง การสอนแจกลูกสะกดคำในชั้นประถมตอนต้น ตีพิมพ์ลงในวารสารศูนย์ศึกษาให้วิจารณ์การสอนด้วยแบบเรียนเร็ว แบบเรียนเร็วใหม่

การสอนอ่านแก่เด็กเริ่มเรียนในสมัยก่อน เราใช้วิธีสอนเริ่มต้นด้วยการผสมสระพยัญชนะ เช่น ก-ะ กะ ช-ะ ชะ และใช้หนังสือแบบเรียนเร็ว หรือแบบเรียนเร็วใหม่เป็นพื้น วิธีการสอนแบบนี้ช่วยให้เด็กมีความแม่นยำในการอ่านเขียน แต่ก็ปรากฏเสมอว่าเด็กมักติดนิสัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ นิตยา ฤทธิ์โยธี, "ปัญหาในการสอนภาษาไทย" ประชาศึกษา 2 (กันยายน 2506) : 18

² กัมพูชนาฏ เปรมกมล, "อ่านไทยชั้นประถม-นิทานร้อยบรรทัด" วิทยสาร 26 (8 เมษายน 2508) : 13

³ ยง อิงคเวทย์, "การสอนแจกลูกสะกดคำในชั้นประถมตอนต้น" ศูนย์ศึกษา 11 (พฤศจิกายน 2508) : 36

อ่านซ้ำ และเด็กเป็นจำนวนมากแม้เรียนอยู่ถึง 3 - 4 ปีแล้วก็ตาม ยังอ่านหนังสือไม่ออก
ต้องเรียนซ้ำชั้นในประณปีที่ 1 หรือ 2 หลายปี

ในปี พ.ศ. 2510 ผู้ใช้นามแฝง "ศน. 605"¹ เขียนบทความเรื่องการสอนภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตีพิมพ์ในวารสารการศึกษา ประจำเดือนกันยายน 2510 ได้กล่าวถึงการใช
แบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ว่า

การสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นั้น ครูไม่ควรใจร้อน หนังสือที่ใช้สอนในชั้นประถม
ปีที่ 1 มีอยู่ 3 เล่ม คือ 1 เล่มต้น 2 เล่มปลาย 3 หักอ่านมาตรฐาน ในระยะเวลา 1 ปี
ถ้าครูสอนตามวิธีดังกล่าวนี้จะจบ 3 เล่มอย่างสบาย นักเรียนจะให้อ่านและเขียนได้อย่างดี
ในเทอมปลายยังมีเวลาเหลือสำหรับอ่านหนังสือประกอบใ้ได้อีกมาก ข้อสำคัญครูสอนครั้งละ
ไม่เกิน 2 บทเรียน...

ในปี พ.ศ. 2512 เกียรติ ศรีหงษ์² บทความสั้น ๆ เรื่ององค์ประกอบการศึกษา
เกี่ยวกับแบบเรียน ตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษม ประจำเดือน มีนาคม-เมษายน 2512 กล่าวถึง

"หนังสือเรียน (textbook) เป็นหนังสือประจำวิชาและประจำชั้นใดชั้นหนึ่ง ๆ
กระทรวงศึกษาธิการบังคับให้เรียน ทางการจิงควบคุมและอนุญาตให้พิมพ์เป็นราย ๆ ไป
หนังสือประเภทนี้ดูจะสำคัญกว่าประเภทอื่น ให้โรงเรียนจะเลือกรายชื่อที่อนุญาตให้ใช้
ในโรงเรียนก็ควรพิจารณารอบคอบ"

วงศ์ อมรศีลสวัสดิ์³ ได้เขียนบทความหัวข้อ "สอนอ่านหนังสือไทยแบบไทย"
ตีพิมพ์ในวารสารการศึกษาประจำเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2512 สรุปได้ว่า การสอนกัวยคำเบสิก

¹ วงศ์ อมรศีลสวัสดิ์, "การสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1" ประถมศึกษา 2
(กันยายน 2510) : 349

² เกียรติ ศรีหงษ์, "องค์ประกอบการศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียน" จันทร์เกษม
(มีนาคม - เมษายน 2512) : 16

³ วงศ์ อมรศีลสวัสดิ์, "สอนอ่านหนังสือไทยแบบไทย" ประถมศึกษา 18
(ธันวาคม 2512) : 176 - 177

ฝึกความรู้ทางอักษรศาสตร์เป็นแกนกลางประกอบด้วย หลักจิตวิทยา โดยสร้างแบบเรียนเฉพาะถิ่นขึ้น
ได้แบ่งเป็น 2 เล่ม เล่มแรกเป็นคำเฉพาะแม่ ก กา เล่มสองผสมมาตราสะกนแม่ต่าง ๆ ให้ใช้
ควบคู่กัน มีภาพประกอบเป็นลายเส้นเพื่อฝึกกล้ามมือ

ในปี พ.ศ. 2514 สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ออกบทความ
เรื่องคำแนะนำเรื่องการสอนประวัติศาสตร์ พิมพ์เป็นรูปเล่ม กล่าวถึงหนังสือแบบเรียนตอนหนึ่งว่า
"...หนังสือแบบเรียนควรสอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้ เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับใช้ใน
โรงเรียน ถึงจุดความสนใจของนักเรียน เช่น กระจกที่พิมพ์ การจัดรูปเล่ม รูปภาพที่สวยงาม
ภาพที่ควรเลือกได้แก่ภาพที่ชัดเจนมีคำอธิบาย...มีสารบัญเรื่อง อักษรอนุกรมแจ้งรายละเอียด
เอียงตามลำดับอักษร เพราะแบบเรียนเป็นหนังสือเล่มแรกของเด็ก..."¹

อรสา กุมารี ปุกทุต กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนที่เหมาะสมสำหรับเด็กในโรงเรียน
ประถมศึกษา ที่พิมพ์ลงในวารสารวิทยาศาสตร์ ประจำวันที่ 15 กรกฎาคม 2514 ว่า ขนาดควรมี
รูปเล่มเหมาะสมมือ ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป เช่นประมาณ 7 + 10 นิ้ว กระจกที่ใช้พิมพ์ควรเป็น
กระจกที่มีลักษณะเหนียวไม่ฉีกง่าย การพิมพ์ควรใช้อักษรขนาดใหญ่ พอเหมาะกับสายตาเด็ก
ไม่มีการใช้อักษรเชิงลวดลาย การเย็บเล่มควรจะมีคกงัดไม่หลุงง่าย เพราะเด็กไม่รู้จักรที่จะทะนุ
ถนอมหนังสือมากนัก²

¹ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, คำแนะนำเรื่องการสอนประวัติ
ศาสตร์ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514) หน้า 35 - 36

² อรสา กุมารีปุกทุต, "ลักษณะของแบบเรียนที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถม"
(15 กรกฎาคม 2514) : 10

ในปี พ.ศ. 2515 วิฑู โสภวงศ์ ให้เขียนบทความหัวข้อแบบเรียนภาษาไทย
เบื้องต้นในรอยร้อยปีที่ผ่านมามีพิมพ์ลงในวารสารอาจารย์สารประจำเดือน เมษายน -
มิถุนายน 2515 สรุปสาระไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 เนื้อหาของแบบสอนอ่านหนังสือไทยเบื้องต้น มี

1. แบบสอนอ่านประสมสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ ให้อ่านเป็นคำ
มีหนังสือมูลบทบรรพกิจ แบบเรียนเร็ว หนังสือสอนอ่านมูลศึกษา
แบบแรกเรียน แบบหัดอ่านขั้นต้น แบบหัดอ่านภาษาไทยเบื้องต้น
2. แบบสอนอ่านเป็นคำ มีแบบสอนอ่านมาตรฐาน แบบสอนอ่านภาษาไทย
ชุดสุภาควิทยา แบบเรียนชุดกันไค กำหนดแบบสอนอ่านภาษาไทย ป. 1
แบบสอนอ่านเฉพาะห้องดิน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหาของแบบเรียนในส่วนที่สัมพันธ์กับวิธีสอน

1. ชุดมูลบทบรรพกิจ ก่อนข้างยากเสียเวลา มีเรื่องสัพท มีคำที่ไม่มี
ความหมาย
2. ชุดแบบเรียนเร็ว กล้ายชุดมูลบทบรรพกิจ ปรับปรุงแม่เกยเสียใหม่
และเลือกเฉพาะคำที่มีความหมาย
3. แบบเรียนเล่มอื่น ๆ พยายามปรับปรุงมาจากแบบเรียนเร็ว ให้น้อย
น้อย ๆ และสะดวกแก่การสอนมากขึ้น¹

¹ วิฑู โสภวงศ์, "แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นในร้อยปีที่ผ่านมามี" หน้า 9 - 31

วารสารปาจารย์สาร ประจำเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2515 ได้ตีพิมพ์ทอมิปราย เรื่องความสัมพันธ์ของแบบเรียนภาษาไทยกับชีวิตจริง ซึ่งเป็นการอภิปรายที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร) ผู้อภิปรายได้เล่าถึงแบบเรียนที่ตนเองได้เรียนมาแต่ละคน ดังมีตัวอย่างที่สำคัญ เช่น

...เมื่อเริ่มอ่านจำได้ว่า เริ่มเรียนโดยครูให้ค้นวรรณยุกต์ เมื่ออยู่ ป. 1 อ่านจนหนังสือ ชาติไปสองเล่มก็ยังอ่านไม่ออก พอมีเรื่อง "หนูแหวนแหวนอ่อนบ้านอยู่บางเขน" บังเอิญได้ เทียวงานบางเขนก็เลยเกิดความประทับใจ และอ่านเรื่องหนูแหวนได้ เข้าใจว่าเมื่ออ่าน ได้ก็ถึงค้นวรรณยุกต์ได้ภายในตัว พออ่านเรื่องได้ก็ข้ามมาอยู่ชั้น ป. 3...

...สมัยนั้นให้จำเป็นคำ ๆ ครูให้อ่านหน้าไหน วันรุ่งขึ้นให้เขียนหน้านั้นก่อนกลับบ้าน ให้อ่าน พร้อมกันเป็นหน้า ๆ ไป หอบหอบก็เกือบหมดเล่ม ปรากฏว่าทำให้เรียนได้เร็ว...

...อยู่กับพระไม้ที่เคียนพระท่านสอนให้เขียนบนกระดานชนวน โดยไม่มีแบบก็อ่านได้ ก่อนเข้า ป. 1 ทั้ง ๆ ที่เรียนกับพระไม้ถึงปี......

ในปี พ.ศ. 2518 ชัยวัฒน์ สดอานันต์² เขียนบทความหัวข้อวิเคราะห์แบบเรียนชั้น ประถมปีที่ 2 ตีพิมพ์ในวารสารคุรุศาสตร์ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน 2518 โดยวิเคราะห์ หนังสือครุศึกษา แบบเรียนเร็วใหม่ นกนางเขน สรุปได้ความว่า นกนางเขนเป็นแบบเรียนที่หน้า อ่านกว่าแบบเรียนเร็วมาก เพราะเห็นชัดเจนไม่เป็น one side program แสดงให้เห็นว่า

¹ _____, "ความสัมพันธ์ของแบบเรียนภาษาไทยกับชีวิตจริง" ปาจารย์สาร

2 (พฤษภาคม - กรกฎาคม 2515) หน้า 36, 38

² ชัยวัฒน์ สดอานันต์, "วิเคราะห์แบบเรียนชั้นประถมปีที่ 2" คุรุศาสตร์ 2 (มีนาคม 2518) : 84 - 85

โลกนี้มีทั้งความดีและความเลว คนใจดีคนใจร้าย และอื่น ๆ มุ่งหวังจะให้เด็กมีความรักธรรมชาติ
 กรุณาสัตว์ ชี้ให้เห็นผลเสียจากการไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ความกตัญญูและโลกนี้เต็มไปด้วยความรัก แบบ
 เรียนเร็วมุ่งหมายให้เด็กเป็นคนดีเรียนร้อย เช่น เด็กชายใหม่รักหมู และนายเสนอ เสียงเสนาะ
 หนังสือเล่มนี้ น่าจะเป็นหนังสือหน้าที่พลเมืองมากกว่า

ในปี พ.ศ. 2519 ท้าย ทัทยาภิรมย์ ได้เขียนบทความหัวข้อการผลิศจำราแบบเรียน
 การศึกษาเอกชนประเภทสอง หรือธุรกิจตามกันระบบโรงเรียน ตีพิมพ์ในวารสารเอกชนประจำเดือน
 พฤษภาคม ในตอนหนึ่งได้กล่าวว่า

...ปกคิตำราแบบเรียนนั้นใช้ประโยชน์ได้สองสถาน คือสภาพที่ใช้เป็นอุปกรณ์ การศึกษา
 เล่าเรียนตามหลักสูตร ตามโปรแกรมการสอน โดยมีครูเป็นผู้บริหารการสอน อีกสภาพหนึ่ง
 คือสภาพที่ใช้ตำราเรียน เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นการ
 ศึกษาด้วยตนเอง¹

นอกจากนี้ ท้าย ทัทยาภิรมย์ ยังได้เขียนบทความหัวข้อความเป็นมาของตำราแบบเรียน
 ตีพิมพ์ในวารสารการศึกษาเอกชน ประจำเดือนมิถุนายน 2519 ได้กล่าวถึงแบบเรียนภาษาไทยแบบ
 เบสิก และวิฤติการกระตาศพิมพ์ว่า

...การใช้แบบเรียนนี้มีเรื่องวุ่นวายในกระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในระยะหนึ่งในสมัย
 หันเอก มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ฯ ทางกรมวิชาการโดยนายถ
 กิระติวิทโยสาร ได้แต่งบทเรียนภาษาไทยแบบเบสิกและถูกวงการต่าง ๆ โดยเฉพาะ
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโจมตี เพราะผู้คนนิยมแบบไวยการณ์ไทย ฯ ส่วนแบบเบสิกยังไม่
 พร้อมที่จะทำให้ได้ดี แบบเรียนของหลวงที่ ชุดนี้มีอาณาภาพทำให้หลวงที่ มีอันเป็นไป...

¹ ท้าย ทัทยาภิรมย์, "ความเป็นมาของแบบเรียน" การศึกษาเอกชน

...นายทุน 5 เสือ ที่รวมกันขึ้นราคากะตาศในเวลานี้ กะตาศจะลดราคาลงบ้างแล้ว กะตาศที่สั่งเข้ามาค้างสต็อกถึงกับต้องส่งกลับไปขายต่างประเทศ พ่อค้าสำนักพิมพ์พากัน อุบเจียบเมื่อราคากะตาศลดลง ไม่มีใครยอมลดราคาหนังสือ ตำราแบบเรียน จึงเป็น กรรมของผู้ปกครองนักเรียนต้องแบกภาระ...¹

ในปี พ.ศ. 2520 สุเจตน์ อิงคะสูวณิย์ เขียนบทความหัวข้อเราจะสอนภาษาไทย อย่างไรดี ตีพิมพ์ลงวารสารประชาศึกษาจำนวน 4 ฉบับ ติดต่อกันเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เมษายน 2520 ได้แบ่งแบบเรียนออกเป็นยุคดังนี้

...ระยะที่ 1 หนังสือประถม ก กา และมูลบทบรรพกิจ ใช้สอนตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบเรียน ไม่กำหนดเวลาไว้แน่นอนอาจเป็น 2 ปี หรือ 3 ปี เมื่อเรียนจบแล้วก็อ่านหนังสืออื่น ๆ ได้ แต่การเขียนยังไม่แน่ว่าจะสะกดตัวเดียวกันเขียนเหมือนกันทุกคน เพราะไม่มีพจนานุกรม ส่วนมากจะถือเสียงและคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นเกณฑ์

...ระยะที่ 2 ใช้หนังสือแบบแจกลูกที่ปรับปรุงจากประถม ก กา และมูลบทบรรพกิจ คือ

- แบบเรียนเร็วใหม่ตอนต้นและตอนปลาย แต่โดยพระ ครูณกิจวิฑูร กับนายฉันท ขำวิไล เล่ม 1 ตอนต้นใช้ชั้นเตรียมประถม หรือ ป. 1 ตอนปลายเรียนชั้น ป. 1 หรือ ป. 2 (บางโรงเรียนต้องเรียนเตรียมประถม 2 ปี จึงให้เรียน ป. 2 เพราะถือว่าจะขึ้นชั้น ป.2 ต้องอ่านออกเขียนได้ก่อน)

- หนังสือหัดอ่านภาษาไทย เล่มต้น และเล่มปลาย แต่งโดย พระวิภาชน์ วิทยาลัย (สังข์ ทุกกะเวส) เล่มต้นใช้เรียนชั้นเตรียมประถมหรือชั้น ป. 1 เล่มปลายใช้เรียนชั้น ป. 1 หรือ ป. 2 (มักจะเรียกว่า หนังสือ ก กา)

¹ หทัย หัตถยาภิรมย์, "การผลิตหนังสือตำราเรียน การศึกษาเอกชนประเภท 2 หรือธุรกิจตามทันระบบโรงเรียน" การศึกษาเอกชน 3 (พฤษภาคม 2519) : 14 - 15

² สุเจตน์ อิงคะสูวณิย์, "เราจะสอนภาษาไทยอย่างไรดี" ประชาศึกษา 1 (มกราคม 2520) หน้า 30

...ระยะที่ 3 ใช้หนังสือแบบเรียนเบสิก มีหลายเล่ม เช่น

- หนังสือชุดอ่านภาษาไทยแต่งโดย กี่ กิรติวิโยฬาร (มักเรียกกันว่าหนังสือไปโรงเรียนของหลวงก๊) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ไปโรงเรียน ผ่นตกแคคออก ใช้สอนชั้น ป. 1 เที้ยวรถไฟ คอนคันทางและปลาหางใช้สอนชั้น ป. 2

- หนังสือชุดสร้างเสริมประสบการณ์ โดย ก่อ สวัสดิทานิชย์

- หนังสืออ่านชุดมาตรฐานเล่ม 1 แต่งโดย ยง อิงคะเวทย์ (มักเรียกว่าหนังสือลูกแมว) มีเล่มเดียว

- หนังสือหัดอ่านภาษาไทยโดย สมาน แสงมลิ มีเล่มเดียว

...ระยะที่ 4 ใช้หลักสูตรประณมศึกษา 2503

ป. 1 บังคับให้ใช้หนังสือ แบบหัดอ่านภาษาไทยเบื้องต้น (พระวิภาชน์ วิทยาลัย) และเลือกหนังสือเรียนแบบเบสิก อีกเล่มหนึ่ง

ป. 2 บังคับใช้หนังสือแบบเรียนเร็วเล่ม 1 ตอนกลาง (พระครูผ กิจวิฑูร ฯ) และเลือกแบบเรียนแบบเบสิกอีกเล่ม

อดิศักดิ์ เจริญพิทักษ์ ได้เขียนบทความหัวข้อแบบเรียนในยุคปฏิรูปการศึกษาประจำเดือน มกราคม 2520 สรุปให้คั้งนี้ การดำเนินการสอนปัจจุบันนี้มีผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาแต่ละสังกัด เช่นกรมสามัญศึกษา กองการศึกษาประชาบาล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ต้องร่วมมือวางหลักเกณฑ์ และปฏิบัติคั้งนี้

1. ออกเป็นคำสั่งให้โรงเรียนทุกระดับ ทุกโรงเรียนปฏิบัติใครฝ่าฝืนจัดหาแบบเรียนหรือสมุดเสริมทักษะมาขายเพื่อหวังผลกำไรให้ถือเป็นความผิด

2. ในระยะแรก ๆ ต้องส่งเจ้าหน้าที่ไปคอยสอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือแนะนำในด้านการดำเนินคามชั้นตอนโดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

3. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้โรงเรียนตามความจำเป็นเหมือนกันทุกโรงเรียน อาทิเช่น

พิมพ์ดีด เครื่องอัดสำเนา หรือจะจัดไว้เป็นกลุ่มโรงเรียนดำเนินงานกันเป็นกลุ่มโรงเรียน ส่วน
กระดาษใช้ให้เงินค่า ภาควิปฏิบัติดำเนินการเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ส่วนระดับประถมศึกษา
ภาคบังคับ รัฐต้องจัดหาให้ตามสมควร¹

วิกรม ชุ่มสาย ๗ อยุธยา² ได้เขียนบทความหัวข้อแนะนำหลักสูตรภาษาไทยประถม
ศึกษา ฉบับพุทธศักราช ศีทิมพ์ลงหนังสือวารสารประชาศึกษาประจำเดือนธันวาคม 2520 ได้กล่าว
ถึงลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือเรียน ไว้ว่า

หนังสือเรียนคณะผู้ร่างหนังสือได้ร่างจากประมวลค่า ตามกำหนดไว้แต่ละชั้น ประมวลค่า
เหล่านี้รวบรวมจากผลวิจัยของหลายสถาบันว่าเด็กในชั้นนั้น ๆ จะต้องรู้ค่านั้น ๆ เนื้อหาของ
หนังสือเรียนเป็นเนื้อเรื่องชีวิตของเด็กในชุมชน และเริ่มมีความสนุกสนานตามลำดับ ในท้าย
บทเรียนของหนังสือแต่ละบทจะมีทศกัณฐ์ สำหรับให้เด็กฝึกอ่านคำมีรูปแบบโครงสร้างเช่นเดียวกับ
คำใหม่ศัพท์ใหม่บทเรียนนั้น ๆ เป็นการช่วยกันฝึกอ่านเขียนไปในตัว

คู่มือหนังสือเรียน เนื่องจากหนังสือเรียนเป็นหนังสือสำหรับเด็กและหากครูที่ไม่เคยสอน
ภาษาไทยหรือไม่ทราบว่าสอนอย่างไรจึงมีหนังสือคู่มือ หนังสือเรียนภาษาไทยเพิ่มขึ้น
เสนอแนะวิธีสอนอย่างละเอียด ซึ่งเชื่อว่าครูที่ไม่เคยสอนภาษาไทยมาเลย ถ้าได้ศึกษาคู่มือ
หนังสือภาษาไทยแล้วจะสอนได้และสอนสนุกด้วย

ในปี พ.ศ. 2521 ผู้ใช้นามทากา "ส.หะวะ" เขียนบทความหัวข้อภาษาไทยชั้นประถม
ศึกษา ศีทิมพ์ลงวารสารครู ประจำเดือนตุลาคม 2521

...ในหนังสือเล่มนี้บังคับแต่หน้า 1 + 2 คณะกรรมการปฏิบัติงาน ๆ ได้เรียบเรียงหนังสือ
ขึ้นมา เพื่อให้ให้นักเรียนใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบภาษาไทยเบื้องต้น ด้วยความสนุกสนาน

¹ อติศักดิ์ เจริญพิทักษ์, "แบบเรียนในยุครัฐปฏิรูปการศึกษา" ประชาศึกษา

6 (มกราคม, 2520) : หน้า 16

² วิกรม ชุ่มสาย ๗ อยุธยา, "แนะนำหลักสูตรภาษาไทยประถมศึกษา พุทธศักราช
2521" ประชาศึกษา 5 (ธันวาคม, 2520) : 10

ไม่เบื่อหน่าย จึงจัดทำภาพประกอบให้เหมาะสมและพอดีกับข้อความอันจะทำให้เด็กเกิดความสนใจในการอ่านและอื่น ๆ ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้...¹

สมพงษ์ พลະสุรย์ เขียนบทความหัวข้อหลักสูตรและหนังสือ ตีพิมพ์ในวารสาร วิทยาลัย ฉบับวันที่ 15 ธันวาคม 2521 ใต้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเรียนว่า

...การเปลี่ยนแปลงหนังสือหรือเรื่องการวัดผลไม่ว่าในแง่ใดก็ตาม ชาวบ้านร้านดินทั้งหลาย ต้องวิพากษ์วิจารณ์ ถ้าไม่สวดก็ชมบางท่านถึงกับเสียผู้เสียคนไปเพราะเรื่องแบบเรียนก็มี ใครที่โตพอรู้ความในระหว่าง พ.ศ. 2500 คงจะรู้เรื่องราวของแบบเรียนแบบเบสิค ถึงขนาดนักการเมืองเอาเรื่องไปโจมตีที่ห้องสนามหลวง...²

จากความคิดเห็นของผู้เขียนบทความต่าง ๆ ไว้ ตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน หอสรุปได้ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น มีแบบเรียนที่สำคัญคือ ประถม ก กา ประถมมาลา มุสุมทรรพกิจ แบบเรียนเร็ว แบบเรียนเร็วใหม่ แบบหัดอ่านภาษาไทยเบื้องต้น แบบเรียนเบสิค ชุดบันไดก้าวหน้า แบบเรียนชุดอ่านมาตรฐาน และหนังสือภาษาไทยแบบเรียน ที่มีปัญหามากที่สุด คือแบบเรียนชุดบันไดก้าวหน้าที่ไม่ใช่แนวการสอนแบบอักษรวิธีขีดต่อลักษณะของภาษาไทย แบบเรียนเร็วใหม่ให้เนื้อหาหนักเกินไปและบรรจุคำที่ไม่มีมีความหมายไว้มาก แนวการสอนภาษาไทย 3 แบบคือ แบบอักษรวิธี แบบเบสิค และแบบผสม ปัญหาการผลิตแบบเรียนแบบเรียนควรมีรูปเล่มที่หัดรัด มีสภาพที่คงทน มีขนาดตัวอักษรพอเหมาะแก่สายตาเด็ก มีภาพประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจ และควรให้รัฐช่วยจัดการแบบเรียนให้เด็กมีใช้กันทั่วทุกคน หันเนื้อหาควรปรับปรุงคำที่ใช้ใหม่ให้เรียนให้เป็นคำที่มีความหมาย เลิกกฎเกณฑ์ที่ซับซ้อนมากเกินไป และเลิกการเรียนแบบการสอนภาษาแบบภาษาต่างประเทศ

¹ _____, "ภาษาไทยชั้นประถม" วารสารครู 1 (ตุลาคม, 2521)

² สมพงษ์ พลະสุรย์, "หลักสูตรในหนังสือ" วิทยาลัย 30 (ธันวาคม, 2521)

งานวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการติดตามผลการใช้แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น

ในปี พ.ศ. 2508 กองอำนวยการวิจัยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ¹ ได้สำรวจประมวลคำเด็กวัยเริ่มเรียนโดยวิเคราะห์จากแบบเรียนที่บังคับใช้ประณปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด คือแบบสอนอ่านภาษาไทยเบื้องต้นของพระวิภาชน์ วิทยาลัย (สังข์ ทุกะเวส) แบบสอนอ่านมาตรฐานของ ยง อิงคะเวทย์ แบบสอนอ่านแบบเสรีมประสพการณ์ของ ก่อ สวัสดิ์หาพิชัย แบบสอนอ่านภาษาไทยของ สมาน แสงมลิ และแบบเรียนชุดบันไดก้าวหน้า โดยเลือกวิเคราะห์คำที่มีความถี่สูง 220 คำ ในจำนวน 250 คำ ดังนี้ มีคำที่มีความถี่ตั้งแต่ 110 คำ ขึ้นไปมี 29 คำ คือ ฉัน (263) ไป (262) แม่ (216) เด็ก (206) พ่อ (193) มา (186) ของ (182) ลูก (181) กู (176) ก็ (164) ไม่ (164) เล่น (159) ว่า (154) มี (146) และ (139) ให้ (139) ใต้ (136) ครู (127) ที่ (119) ไก่ (117) กิน (115) เขา (115) บ้าน (113) หุด (113) กัน (109) จะ (109) กับ (103) ชอบ (100) ตัว (100)

ในปี พ.ศ. 2521 กรมสามัญศึกษา² กระทรวงศึกษาธิการได้วิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาที่ 1 เมื่อเทียบหลักสูตรผลวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยยังไม่เป็นผลที่น่าพอใจร้อยละ 63

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองการวิจัย รายงานสำรวจประมวลคำของเด็กวัยเริ่มเรียน (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2508) หน้า 80 * 93

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา รายงานผลการวิจัย เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 1 เมื่อเทียบหลักสูตร (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2508) หน้า 30

ในปี พ.ศ. 2512 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้วิจัยเรื่องสภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อเทียบหลักสูตรผลวิจัยพบว่า ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถใช้ภาษาไทยทั้งในการอ่านการเขียนและคิดเลขเป็น มีเพียงร้อยละ 67 และอีกร้อยละ 33 ยังไม่อยู่ในสภาพใช้ภาษาไทย ในการเขียนและคิดเลขได้¹

ระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2519 กระทรวงมหาดไทยร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ โดยความร่วมมือของ UNICEF ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษาหลายหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอัตราการสอบตกเข้าชั้นสูงสุด นักเรียนโดยมากมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนซับซ้อนเครื่องเขียนแบบเรียน

ผลการวิเคราะห์จุดอ่อนการศึกษาด้านทักษะเบื้องต้นทางการโรงเรียน ของนักเรียนประถมศึกษา นักเรียนส่วนมากมีจุดอ่อนในด้านการแปลความหมายของศัพท์ การใช้ภาษาไทย การสะกดคำ และมีจุดอ่อนในด้านการอ่านเอาเรื่อง ส่วนการอ่าน ๆ แล้วไม่สามารถเข้าใจความหรือตีความหมายได้²

การทดลองทักษะเบื้องต้นทางการเรียนครั้งที่สอง เปรียบเทียบกับการเขียนครั้งแรก ผลการวิจัยปรากฏว่า

ความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและเลขคณิตของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ได้คะแนนสูงประมาณ 2 เท่าของนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา รายงานผลการวิจัยเรื่องสภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512) หน้า 31

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาจากจุดอ่อนด้านทักษะทางการเขียนของนักเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ, 2519 หน้า 2

นักเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใต้คะแนนต่ำกว่าโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามาก
สภาพทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยปรากฏว่า

นักเรียนส่วนใหญ่เข้าเรียนในชั้น ป. 1 ของโรงเรียนซ้ำชั้น ป. 1 มีนักเรียนร้อยละ 95.9 ขาดเรียนมีนักเรียนร้อยละ 22.6 และการขาดแคลนเครื่องเขียนร้อยละ 40.8 ความ
 คาดหมายของครูในวิชาภาษาไทย และคณิต เด็กอยู่ในกลุ่มปานกลาง มากกว่ากลุ่มอ่อนและกลุ่มเก่ง
 มีน้อย¹

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า

อัตราครู หน้าที่ห้องคือนักเรียน คุณวุฒิของครู ระยะเวลาการศึกษาของครู การมีแบบเรียน
 ไม่เป็นตัวแปรที่มีปัญหา²

ในปี พ.ศ. 2511 - 2513 กรมสามัญศึกษา³ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อเทียบกับหลักสูตร

ผลวิจัยปรากฏว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์สูงสุดในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ใน
 การเรียนวิชาภาษาไทยต่ำที่สุด ผลการเรียนของนักเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
 ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะครูไม่สนใจสอนวิชาทั้งสาม

จากผลการวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ผลปรากฏว่าสภาพ
 การรู้ภาษาไทยยังไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่อยู่ในชนบท คงจะเนื่องมาจาก
 ความไม่พร้อมของเครื่องพิมพ์แบบเรียน และสภาพแวดล้อม

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา
ทดสอบทักษะเบื้องต้นทางการเรียนครั้งที่สองกับครั้งแรก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขา
ธิการคณะรัฐมนตรี, 2516) หน้า 54

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ผลการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัย
ที่ถูกต้องกับการศึกษา หน้า 20

³ กรมสามัญศึกษา, กองการประถมศึกษา. ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน
ของนักเรียนเมื่อเทียบหลักสูตร พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513 หน้า 25 - 26

งานวิจัยของสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น

ในปี พ.ศ. 2508 - 2513 องค์การยูเนสโก¹ ได้สำรวจปัญหาและความต้องการด้านการศึกษาของประเทศไทย สรุปได้ว่าช่วงเวลาปี พ.ศ. 2508 - 2523 คาดว่านักเรียนระดับประถมศึกษาและอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น 2 เท่าของระดับมัธยมศึกษา จะเพิ่มขึ้น 4 เท่า จำเป็นจะต้องหาแบบเรียนให้เพียงพอทุกระดับทุกสาขาวิชา

ในปี พ.ศ. 2518 วิทยาลัย วิชาการศึกษา² ได้วิจัยเรื่องการสำรวจแก้ไขข้อบกพร่องทางการพูดของนักเรียนประถมศึกษา วิทยาลัย วิชาการศึกษา ประสานมิตร ศูนย์วิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 1 มีปัญหาในการพูด 3 ประการคือ หูไม่ชัด พูดผิดยกติ พูดคึกค่าง เสียงที่เป็นปัญหาคือ ร เสียงควบกล้ำ ร ล และ ร ฟ ท

ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2522 สำนักงานเขตการศึกษา³ 12 โดยนางกมลรัตน์ สุคันธรส หัวหน้าฝ่ายวิจัยและบริหารการศึกษา และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาที่ 1 ที่ใช้วิธีสอน 3 แบบ ผลวิจัยปรากฏว่า วิธีสอนเป็นคำเป็นประโยค และแจกลูกมีแนวโน้มว่าเป็นวิธีสอนที่ดีที่สุด ครูชั้นประถมศึกษาที่ 1 ส่วนใหญ่ไม่ชอบแบบเรียนบังคับใช้ของกระทรวงศึกษาธิการ

ในระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2521⁴ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยนางสาวจิรพันธ์ พุฒพัฒน์ และคณะ ทำการวิจัยเรื่องคำพื้นฐานในแบบเรียนภาษาไทย ระดับ

¹ Alice H. Patmar, "Textbook-Need in Thailand 1965 - 1980" (Bangkok : Education, Usom, 1965) 38 pp (mirniograph)

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ผลงานวิจัยการศึกษา หน้า 70

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14

ระดับประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยปรากฏว่า ชั้นประถมศึกษาที่ 1 มีค่าที่ได้รับพิจารณาให้เป็น
ค่าพื้นฐาน 759 ค่า ชั้นประถมศึกษาที่ 2 มีค่าที่ได้รับพิจารณาให้เป็นค่าพื้นฐาน 1,267 ค่า

ในระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2522 หน่วยศึกษานิเทศก์สามัญ จังหวัดชัยภูมิ¹ โดย
นายสุพล ฤาชา หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ และคณะ ทำการวิจัยเรื่องการนิเทศติดตามผล
และประเมินผลการใช้หลักสูตรใหม่ 2521 โรงเรียนองค์การบริหารจังหวัดชัยภูมิ ผลวิจัยปรากฏว่า
แบบเรียนภาษาไทย ควรจะปรับปรุงและแก้ไข และพบว่าฯรผันเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยข้ามขึ้นไป
แบบเรียนยังมีไม่ครบ เสนอให้จัดแบบเรียนที่ยังขาดให้ครบในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป

ในปี พ.ศ. 2521 วิทยาลัยครูพิบูลย์สงคราม² ได้ทำการวิจัย เรื่องปัญหาการใช้
หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2521 จังหวัดพิษณุโลกและ
สุโขทัย คุณภาพสื่อการเรียนไม่ดีพอ เช่นหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ภาพและคำบรรยายไม่ตรง
กัน

จากผลการวิจัยของ สถาบันต่าง ๆ จะเห็นว่ามีปัญหาการขาดแคลนแบบเรียน คุณภาพ
ของแบบเรียนยังไม่ดีพอ

งานวิจัยของนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปเกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น

ปี พ.ศ. 2504 สวัสดิ์ ประทุมราช³ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการอ่าน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดพระนคร ผลวิจัยข้อ 1 เด็กที่มีฐานะเศรษฐิกิจสูง อ่านได้ดี
กว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐิกิจต่ำ

¹ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, ผลงานวิจัยการศึกษา หน้า 137 - 138

² วิทยาลัยครูจันทระเกษม, คณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย "สรุปผลการสัมมนาเชิง
วิชาการด้านวิจัยการศึกษา" พฤศจิกายน 2523 (เอกสารอัครสำเนา)

³ สวัสดิ์ ประทุมราช, "ความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาใน
จังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร, 2504)

ในปี พ.ศ. 2507 สมประสงค์ สถาปิตานนท์¹ ทำการวิจัย หัวข้อความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำ ระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนที่มีระดับอายุต่างกัน โดยเลือกนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กหญิงมีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำสูงกว่าเด็กชาย เด็กที่มีระดับอายุต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำใกล้เคียงกัน เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กที่ตกซ้ำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ในปี พ.ศ. 2509 สุนันท์ จุฑะสร² ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนต้นแห่งประเทศไทย" ผลวิจัยปรากฏว่าภาพเขียนหยาบ ภาพขนาดโต และภาพสี่เหลี่ยมได้รับความนิยมมากที่สุด

ในปี พ.ศ. 2510 อรสา กุมารสินทรสารทูล³ ทำการวิจัยหัวข้อการสำรวจและวิเคราะห์แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ได้สรุปผลการจัดรูปเล่มของหนังสือว่า ขนาดหนังสือควรให้พอเหมาะกับเนื้อหาพิมพ์ด้วยกระดาษที่ทนทาน เย็บเล่มประณีต ตัวอักษรและรูปภาพชัดเจน

¹ สมประสงค์ สถาปิตานนท์, "การสร้างแบบทดสอบเขียนสะกดคำของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำของนักเรียนใน 11 โรงเรียนในภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร, 2507)

² สุนันท์ จุฑะสร, "การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนต้นแห่งประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต, 2509) หน้า 89 - 94

³ อรสา กุมารสินทรสารทูล, "การสำรวจและวิเคราะห์แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510) หน้า 93 - 95

ปี พ.ศ. 2514 วุฒิ แครสังข์¹ ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาแบบสี่ และขนาดของภาพประกอบแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ ผลวิจัยปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมต้นชอบภาพลายเส้นที่ไม่ค่อยมีรายละเอียดมากและชอบภาพเต็มหน้า

ฉลอง สุรวัฒนบุรี² ทำการวิจัยเรื่อง แบบและสีภาพประกอบหนังสือ สำหรับเด็กอนุบาล การวิจัย ปรากฏว่าเด็กชอบภาพสีหลายสี เป็นลำดับที่ 1 ภาพสีเดียว เป็นลำดับที่ 2 และภาพขาวดำ เป็นลำดับที่ 3 ชอบภาพประติมากรรมมากที่สุด รองลงมาชอบภาพประติมากรรมลายเส้น ภาพถ่าย ภาพเหมือนจริงแลเงา ตามลำดับ ภาพเหมือนจริงเชิงเส้นสุดท้าย

ในปี พ.ศ. 2516 สมทรง สิตลายนได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับหนังสือ ที่เด็กชอบ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนชอบรูปเล่มที่กะทัดรัดขนาด 6" x 8.5" ประเภท up right ชอบอักษรฝรั่ง 20 พอยท์ ชอบภาพวาดไทยแท้พิมพ์สอกลสี

ในปี พ.ศ. 2517 ฉลอง ทับศรี⁴ ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการชอบของนักเรียน ประถมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในเมืองกับชนบทที่มีต่อภาพลักษณะต่าง ๆ ผลวิจัยปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 และ 2 ชอบภาพล้อมากที่สุด และชอบภาพถ่าย ภาพประติมากรรม และภาพเหมือนน้อยลงมา ตามลำดับ

¹ วุฒิ แครสังข์, "การศึกษาแบบสี่ขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ" (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514)

² ฉลองชัย สุรวัฒนบุรี, "แบบและสีภาพประกอบหนังสือ สำหรับเด็กอนุบาล" (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514) หน้า 96

³ สมทรง สิตลายน. "การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะหนังสือที่เด็กชอบ" (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, 2516) หน้า 89 - 90

⁴ ฉลอง ทับศรี, "การศึกษาการชอบของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเมืองกับชนบทที่มีต่อภาพลักษณะต่าง ๆ " (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 2517) หน้า 60 - 62

ในปี พ.ศ. 2519 สุกรี รอดโพธิ์ทอง¹ ทำการวิจัยเรื่องขนาดและแบบของตัวพิมพ์ไทยที่เหมาะสมสำหรับแบบเรียนในระดับประถมศึกษา ผลวิจัยปรากฏว่าตัวพิมพ์แบบตัวบางขนาด 16 พอยน์ต์ มีความเหมาะสมที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดตัวพิมพ์อื่น ๆ

ในปี พ.ศ. 2521 พรราวพรรณ เหลืองสุวรรณ² ทำการวิจัยขนาดอักษรไทยที่เหมาะสมสำหรับเด็กเรียน ผลวิจัยปรากฏว่า ในการเลือกขนาดพยัญชนะไทย เพื่อใช้ในการเขียนนั้นเด็กอายุ 4 - 5 ขวบ จะเลือกพยัญชนะขนาด 1.3 และ 2.5 ซม. 3.8 ซม. 1.9 ซม. รองลงมาตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2522 บังอร ทองหูนศักดิ์³ ให้ทำการวิจัยเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างวิธีสะกดแบบแจกลูก กับวิธีสะกดตามตัวอักษร ผลวิจัยปรากฏว่า การสอนอ่านด้วยวิธีสะกดแบบแจกลูก มีสัมฤทธิ์ผลสูงกว่าการสอนอ่านโดยวิธีสะกดตามตัวอักษร

โสวัฒน์ โสภผล⁴ ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการใช้แผนการสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดบุรีรัมย์ ผลวิจัยปรากฏว่าแผนการสอนภาษาไทยสร้างภาระกิจแก่ครูมากเกินไป เนื้อหาและคำใหม่มีมากเกินไป และยังคงต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับท้องถิ่น กิจกรรมที่กำหนดไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด

¹ สุกรี รอดโพธิ์ทอง, "ขนาดและแบบของตัวพิมพ์ไทยที่เหมาะสม สำหรับแบบเรียนในระดับประถมศึกษา(วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519)

² พรราวพรรณ เหลืองสุวรรณ, "ขนาดอักษรไทยที่เหมาะสม สำหรับเด็กเริ่มเรียน" (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521) 112 - 113

³ บังอร ทองหูนศักดิ์, "การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างวิธีสะกดแบบแจกลูกกับวิธีสะกดตามตัวอักษร (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522) หน้า 92 - 93

⁴ โสวัฒน์ โสภผล, "ปัญหาการใช้แผนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1" จังหวัดบุรีรัมย์ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522) หน้า 81

ในปี พ.ศ. 2524 อรุณี สติศรัณย์ภาทีกุล¹ ทำการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีสอน ภาษาไทยระดับประถมศึกษา ผลวิจัยปรากฏว่า วิวัฒนาการของหลักสูตรภาษาไทยสามารถแบ่งได้ 2 ชุค คือยุคก่อนมีหลักสูตรภาษาไทยเป็นลายลักษณ์อักษร ยึดแบบเรียนเป็นสิ่งที่กำหนดสอนเป็นการ อ่านออกเขียนได้ และยุคมีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษร ตอนต้นหลักสูตรจะคล้ายตามแบบเรียน ตอนหลังหลักสูตรเป็นไปตามวิธีการสมัยใหม่ วิวัฒนาการของวิธีการสอน วิชาภาษาไทย แบ่งเป็น วิธีสอนแบบโบราณ โดยสอนค่อหนังสือให้ทีละคน วิธีสอนแบบใหม่ มีสื่อการเรียนและกิจกรรม ประกอบ

สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นที่นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้วิจัยไว้ดังนี้

1. ลักษณะของแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น
  - 1.1 ขนาดของแบบเรียนที่มีขนาดเหมาะสมคือขนาด 6" x 8.5"
  - 1.2 ตัวอักษรที่เหมาะสมคือแบบตัวบาง 16 พอยท์
  - 1.3 ภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นและภาพสอด้สีเป็นภาพที่เด็กชอบมากที่สุด
  - 1.4 คำที่ใช้ในบทเรียนระยะหลังนี้ต้องนำมาจากคำที่ได้วิจัยมาแล้ว
  - 1.5 เนื้อหาของแบบเรียนไม่ควรจะมากเกินไป
2. การใช้แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น
  - 2.1 วิธีสอนภาษาไทยที่ดีที่สุดคือสอนเป็นคำแล้วฝึกแจกลูกไปด้วย
  - 2.2 นักเรียนที่มีเครื่องเขียนแบบเรียนครบจะมีสัมฤทธิ์ผลดีกว่าผู้ไม่มีครบ
  - 2.3 นักเรียนระดับประถมศึกษายังขาดแคลนแบบเรียนอยู่เป็นจำนวนมาก

¹ อรุณี สติศรัณย์ภาทีกุล, "วิวัฒนาการหลักสูตร และวิธีสอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524) หน้า 116 - 117